

ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΚΟΠΑΔΙ

(Μανιάτικο παραμύθι)

—Ούτε ιδωμένα οι ίδιοι τάρχουν, να είπης· ούτε άπεικαστα, να είπης το λένε. Άκουστά τάρχουν άπει παππού προσπάππου μπρός, κι άκόμα.

Είναι τα, λέει. Χωμένα την ώρα πάντα· μες τή μύρη κατὰ πόδα τους εκεί, από παλιούς καιρούς, —καιρό των Έλλήνων. σου λέει, κι άκόμα.

«Ιλιος να μην τὰ ιδῇ, κι μάτι.

Με την άστροφεγγιά, πέρα πρὸς τὰ μετάνυχτα, τκαρίζουν από τοῦ κάπρου τὰ χαλάσματα μες από τήν πεντασκότινέ τους στέφαν. Κι έποιος ποιμένας ή δραγχάτης άπενύχτερος τῶς νά πλανηθῇ και κάτω, πρὸς τὰ Έλληνικά χαλάσματα, άκούει τῇ

άλλοκία τὰ πόφωνα με τῶμα. Άκούει νά βόγγει μες τή νύχτα τοῦ άγριου Άράπη ή σαλαγγή, πού βγά- νη νά βουκλήσῃ τὸ κοπάδι του. Άκούει άκόμη τὰ παράξενά τους τὰ βελάσματα. Ως κι τὰ χρυσο- τήμαντα κουδούνια τους άκούει.

Κ' είναι άπειρα σάν τῶστρια τούρκου κι άμέ- τητα σάν τοῦ γαλοῦ τὸν άμμο. Κι όλα άραδιάζουν στὸν τορὸ συμμυζωμένα. Κι όλα τους ένα μπόι άπάνω από τή γῆ άνεμορτερουγίζουν. Γιὰ δὲν τοὺς είναι βολετὸ στὸ χῶμα νά χαμοπατοῦν. Καί δὲν τοὺς πρέπει νά άκουμπήτουν σὲ κλορί, ή νά γγί- σουν σὲ χορτάρι. Λιγάκι νάκουμπήσουν, πάει. Χά- νουν εὐθὺς τὴ δύναμή τους καί τὴ μαγικήν τὴ χάρη τους. Χάνουν άμέσως τὸν τορὸ· ξεκόβουν κι από τῶλλο τὸ κοπάδι. Θά κυλιστοῦνε τότε μες τὰ χῶ- ματα καί θά τὰ πάρῃ ή μέρα. Ὁ ἥλιος θάνατεῖλῃ τὴν αὐγὴ καί θά τὰ μαρτυρήσῃ στοὺς διαδάτες. Θά τῶς ὁ πρῶτος· νά τῶς τῆς δόξαρος καί θά τὰ δ' η σῆλλον. Καί θάρῃ ὁ τρίτος νά τὰ πάρῃ άχόρ- ρος γιὰ νά τὰ δώσῃ σῆλλον πάλι. Καί έτσι θά κρυφώνονται παντοταινά στὰ χέρια τῶν ανθρώπων, κλαδιωμένα.

Μπροστὰ πάει πάντα ὁ πεντάχρυσος Σταυρός. Ἀτίμητο κεσέμι τους, πού αὐτὸς ζυγιάζει μένος του, άκούς, ὅλο τὸ βίος τοῦ κόσμου. Κι άκολουθοῦνε πίσωθί του αὐτὰ συμμυζωμένα, φτεροκίνητα. Κι όλα άραδιάζουν τὸν τορὸ, τορὸ καί άνεμογοργοτρέ- χουν.

Καί πάνε πάλι, άκούς, μπροστὰ οἱ τούμπες, τὰ πεντόλιρα, —τὰ κριάρια καί τὰ γαλάρια νά εἰ-

ποῦμε. Κ' έρχονται πίσω συγκρατῆτὰ τὰ κοσταν- τινάτα, —τὰ δευτερόγεννα νά εἰποῦμε. Κ' ύστερα άκολουθοῦν τὰ φλουριά, —τὰ πρωτόγεννα νά εἰποῦμε. Κ' έρχονται πάλι τὰ λουζία, τὰ μικρὰ φλουριά κι άκόμη τὰ μικροῦτσικα φλουράκια παραπίσω, κι άκο- λουθοῦν ξεπίσω τὰ μισόφλουρα, —τὰ γαλατερά νά εἰποῦμε, τὰ στέρφα νά εἰποῦμε, ὅ,τι εἰπῇς. Φου- σάτα, μελεούνικα, μαθίς, πού δὲν τὰ χωρεῖ καί δὲν τὰ βάνει ὁ νοῦς σου.

Καί πίσω ὀλοξοπίσω άκολουθεῖ ὁ Ἀράπης, σκ- λαχόντας με τὴ σιδερομαγκούρα του τὸ πλούσιο του κοπάδι στὴ βοσκή. Κι άπλώνει ὀλοῦθε κάτω άπ' τῶστρία καί περνάει μελισολοῖ τὸ βέλασμα καί τὰ κουδούνια τους. Γρούν, γρούν τὰ τρανὰ τὰ γαλά- ρια, —γρᾶν, γρᾶν τὰ φλουριά τὰ πρωτόγεννα, — ντίν, ντίν τὰ δευτερότερα τὰ κοσταντινάτα, —γλίν, γλίν τὰ φλουράκια τὰ γαλατερά...

Ἀχ, καί νᾶτα, μαθί βολετὸ νά σκλαδῶνε ποτὲ άνθρωπος τὸ άτίμητο κεσέμι, τὸν πεντάχρυσο Σταυ- ρό, καί τί χαρὰ στὸν κόσμο! Μά ὁ Σταυρός με τίποτε δὲν πιάνεται, άκούς! Τόσο είναι ἡ δύναμή του άλ- λοτινὴ κ' ἡ χάρη του.

Ὅσο γιὰ τὰ φλουριά, πρέπει νά λᾶχῃ ξυπνός καί ἐπιδείξιος κείνος πούθιλε τᾶπαντήσει. Τᾶπαν- τήσε στὸ δρόμο σου; Πιάνεις καί τοὺς πετᾶς άπάνω τους μετὰ βελόντῃ χαλὶ νάναϊ ντορβᾶς, νά- νει μετὰ καπότα, τὸ σεγούνη σου, ὅ,τι τύχει. Μά πάντα ρυτοσκοῦτ' τρίχινον νάναϊ. Ὅσα γγίξει τὸ ρυτοσκοῦτ' τότε, δειλιάζουν, χάνουν τὴ μαγική τους δύναμη, πέφτουνε χάρου στὰ χῶματα καί φο- ϑᾶνε. Πιάνεις τότε καί τὰ μαζεύεις.

Νά εὐεριστῇς πάλι στὸν ὕπνο σου, νά ἰδῇς πούθι άραδιάζουν, βγκίνεις καί τοὺς κρατᾶς καρτέρι. Πιάνεις κ' ένα ζευγάρι πετεινούς κοντά, —τὸ δίχως ἄλλο! —άλλᾶλτους, τὸ ξενετικιάν κόττα, μονόλει- ρους, κλωπασμένους σὲ μύλο. Τὰ ξάνοιζες νάρχονται; Μὴ χάσῃς καιρό! Ἰ, λῆς τοῖς πετεινοῦς καί τὰ ραντίζεις. Ὅσα λᾶχει καί μια σταλιά —σταλαμίδα αἶμα τὰ βρέξει, δειλιάζουνε, χάνουν τὴ μαγική τους δύναμη, πέφτουνε χάρου στὰ χῶματα καί φο- ϑᾶνε. Πιάνεις τότε καί τὰ μαζεύεις.

Μά πάντα πρέπει νά τῶχῃ ξυπνός κ' ἐπιδέ- ξιος κείνος πούθιλε τᾶπαντήσει. Τὰ εἶδε καί ὁ γερο-Τσαρούχας, λέει. Μά καί σάν τὰ εἶδε τί! Ἐρ- χάμενος άπ' τὸ Βασιλοπάταμο κάτω, τᾶπάντησε στὸ Βάρκο τὸ λιβάδι. Εἶταν καθάριλα στὴ φοράδα του καί δὲν τοῦ βόλασε. Θά εἰπῇς; Νάβγανε εὐθὺς

τὴν κάπα του καί νά τᾶποσκεπάσῃ ὁ ζόρκος! Μά εἶδε πού δὲ θά τὰ κατὰφερνε. Θά τᾶνοιωθᾶν μαθίς νά χώνευαν ὀμπρός του. Βιαστικὰ ἀλαφρά, σέρνει τὸ μαχαίρι άπ' τὸ σελάχι του. Σκύφτει, κόφτει τῆς φοράδας του ταῦτί· —νάκοφτε τὸ δαχτυλὸ του πάλι ὁ δελιός κάτι θά μάτωνε! Τὸ τῖναζε στὴ μέση στὸ κοπάδι ταῦτί. Ναί! Σταλιά σταλαμίδα δὲν ἔσταζε... —Φτοῦ! τὸ κκαταρμένο!...

(1896)

Κ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

(ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ κ. Δ. ΖΗΛΟΥ)

25

Βουλιούμαι μιά, βουλιούμαι δύο, βουλιούμαι τρεῖς καί [πέντε,

Βουλιούμαι νά ξενητευθῶ πολὺ μακριὰ στὰ ξένα. Ὅσα βουνά κι ἄνε διαβῶ όλα τὰ παραγγέλλω: —Βουνά μ' νά μὴ χιονίσουν, κάμποι μ' μὴν παχνιστιτε. Ὅσο νά πάνω καί νάρθῶ καί πίσω νά γυρίσω, βρίσκω τὰ χιόνια στὰ βουνά, τοὺς κάμπους παχνισμένους καί πάλι πίσω γύρισα στὰ ἔρημα τὰ ξένα. καί πάνω ξένες ἀδερφές καί ξένες παραμάνες, ξένες με πλὴν τὰ ρούχα μου, ξένες τὰ σκαμπάζουν, τὰ πλένουν μιά, τὰ πλένουν δύο, τὰ πλένουν τρεῖς καί [πέντε

κι από τίς πέντε καί μπροστὰ τὰ ρήχουν σὺ σοκίκι. —Πάρε ξένη μ' τὰ ρούχα σου καί σῦρε στὸ καλὸ σου, σὲ καρτερεῖ ἡ μάνα σου νά πᾶς νά σὲ παντρεύει, σὲ καρτερεῖ ὁ πατέρας σου, σὲ καρτεροῦν τὰ δέφρια, σὲ καρτεροῦν οἱ ἀδερφές, τὰ δόλια τὰ ξαδέφρια. Ξένος παραπονέθηκε κι ἀρχίνησε καί κλαίει κι ἀρχίνησε νά τραγουδάει κι ἀρχίνησε νά λέει. Ἰ —Τὴ γειτόνισες καί τρεῖς γειτονοπούλες· καί τὸ παξιμάδι κ' ἄλλη τὸ σταφύλι κ' ἄλλη ἡ μικρότερη κρυφὰ τὸν κουδεντίζει! —Σῆκου ξένη μ' νά φᾶς, νά πιεῖς γιὰ μῆλο, γιὰ δαμά- [σκηνο,

γιὰ δροσερὸ σταφύλι. Σῆκου ξένη μ' νά φᾶς, νά πιεῖς, νά δολιογισματίσεις. —Τὸ τί νά φᾶω, τὸ τί νά πιῶ, τὸ τί νά μὴν τὸ βάλω. Θυμούμαι τὴ μαννούλα μου πού μέχει τρανεμένο, Θυμούμαι τὸν πατέρα μου πού μέχει τρανεμένο, Θυμούμαι καί τίς ἀδερφές πάντᾳ τρανεψίμας, Κ' ἡ τρίτη ἡ μικρότερη κρυφὰ τὸν κουδεντίζει:

βήματα γιὰ τὴν πόρτα, σηκώνει τὴν οὐρὰ τῆς ῥόμ- π' τῆς τόσο πού νά φανεῖ λίγο τὸ δεξί τῆς πόδι, χερίνο οὐ γοβάκι κῆρατρο, ἀιλαζωτό. Στὸν Κωστή πᾶ τῆς κοιτάζει, λέει γελαστή, ῥήχνοντας ἀμέσως τὴν οὐρὰ κάτω! Ἀδίκηστε! (φεύγει).

ΚΩΣΤΗΣ (σιγά). Παιγνιδιάρη! (τραβᾷ μετὰ παράθυρο μετὰ τὴν τρανεμένην, σηκώνον- τας ἡ κομμάτι από τὴ Μπόρμ. Παραμυρίζει τὴν τρᾶν φυλλὰ καί κοιτάζει ὅσιν. Σὲ λίγο μπαίνει ἡ Χάρη).

Η ΧΑΡΗ. Μπα! Μήπως κι από τί παρᾶθυρό σου νά ἔμωρρότερη ἡ ζωή;

ΚΩΣΤΗΣ (γυρίζοντας πρὸς αὐτήν, χωρὶς νά εἰ ἀπὸ τὸ παράθυρο). Ἰσως!..

Η ΧΑΡΗ. Καί δὲ σᾶς ἐμποδίζει ἡ τρανεμένη μου;

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Βλέπετε, γιὰ νά ἰδῶ τὴ ζωὴ κι ἀπὸ τὸ παρᾶθυρό σας τῆς παραμέρισα λίγο... Ξέ- ρετε, τᾶγκάθια τῆς...

Η ΧΑΡΗ. Τᾶγκάθια τῆς!.. Ὡς ἡ ζωὴ, καί μάλιστα κείνη πού σᾶς ἀρέσει, ἔχει πάντα καί τᾶγ- καθάκια τῆς... Μά κι αὐτὰ ἔχουν τὴ χάρη τους... Ἀμα ὅμως είναι μικρά καί ἀκίνητα, νά... σάν τῆς τρανεφυλλιάς μου... (ζυγώνει κι ἀπλώνει τὰ

χέρια τῆς, τάχα νά τὰ χαϊδέψῃ) Δὲν ἀγκυλώνουν ὅλα τᾶγκάθια...

Ο ΚΩΣΤΗΣ (ἀδιόφορα). Μερικά ὅμως...

Η ΧΑΡΗ. Φοβιτσιάρη! (σὲ λίγο). Καθόμαστε; Ἐλάτε νά καθήσουμε στὸ τραπέζι... Ἢ μᾶς φέ- ρουν καί τὸ πατ'!

Ο ΚΩΣΤΗΣ (κάθεται). Ὅπως ἄγαπάτε.

Η ΧΑΡΗ (κάθεται κι αὐτὴ, ἀπενό του). Δὲν παίρνετε τὸ βιβλίο νά μοῦ διαβάσετε λίγο; Εἶναι ἡ «Ζωὴ κι ἀγάπη στὴ μοναξιά», τὸ καινούριο μυθι- στόρημα τοῦ Ψυχάρη... Ἐξοχὸ ἔργο... ἀθάνατο!

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Ὁ συγγραφέας θά χαίροταν νά σᾶς άκουγε... Τόσο γλυκερὰ κρίση ἀπὸ τόσο ὁμορ- φα χεῖλινα.

Η ΧΑΡΗ (μετὰ ἥσυχο χαμογέλιο). Καλύτερα νά παίξουμε ντόμινο, γιὰτὶ βλέπω με σπρώχνετε νά παίξουμε τοὺς ἐρωτεμένους, κι αὐτὸ τὸ παιγνίδι δὲ σᾶς ταιριάζει καθόλου.

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Τοὺς ἐρωτεμένους; Κάθε ἄλλο. Ἀφοῦ τὸ ξέρω δὲ πῶς θά χάσω...

Η ΧΑΡΗ. Ἀδικεῖτε τὸν εαυτὸ σας.

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Τὸ ἐναντίο, θαμᾶζω τὴν τέχνη σας. Ὅσες φορές τουλάχιστο ἴσα με τῶς παίζατε αὐτὸ τὸ παιγνίδι, πάντα κερδεμένη βγήκατε...

(Ἡ ὑπερέγρια φέρει τὰ σεργίτια τοῦ τσαγιού. Τᾶφήνει καί φεύγει).

Η ΧΑΡΗ (σηκώνεται κι ἀρχίζει νά σεργίσει). Νά σᾶς άκουγε ὁ κ. Λάμπρος...

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Ὁ Λάμπρος; Μά ὁ Λάμπρος δὲ σᾶς κρίνει καθὼς οἱ ἄλλοι φίλοι σας. Ὁ Λάμπρος πιστεύει, καί τὸ μολογᾷ δὲ παντοῦ, πῶς ἔχετε κάτι σοβαρὸ, κάτι ἀψηλὸ μέσα σας, στὰ κατὰβαθα τῆς ψυχῆς σας... Γιὰ νάνακαλύψῃ, λέει, κενένας αὐτὸ τὸ άτίμητο μαργαριτάρι, πρέπει νά τραβᾷ ἀπὸ πάνω του ὅλο τὸ παχύ στρώμα τῆς ἐλαφράδας πού τὸ κρύβει...

Η ΧΑΡΗ (προσέχοντας στὰ λόγια του, μισα- φαρεμένη). Μπα! Λέει κι ἄλλα;

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Κι ἄλλα βέβαια! Λέει πῶς ὅσο κι ἂν σᾶς μελετάει, πάντα μένετε γι' αὐτὸν αἰ- νιγμα. Ἐρχεται φορὰ πού σᾶς παίρνει, καί μπορεί νά ὀρκιστεῖ σ' αὐτό, γιὰ γυναῖκα ἀνδριασμένη μετὰ τὴν ψεύτικη ζωὴ πού ζεῖτε, κ' έρχονται φορές πού σᾶς θάρρει ἕνα πλάσμα ἄλαφρὸ κ' ἐπιπόλαιο πού σὲ τίποτις δὲν προσέχετε, κι ὅλα, καί τὰ πιὸ σοβαρά, περνᾶνε ἀπὸ τὴν ψυχὴ σας χωρὶς νάφῃσιν τὸ πα- ραμικρὸ σημάδι. Πάντα ὅμως γι' αὐτὸν εἰσαστε ἡ καλόψυχη γυναῖκα... ὁ εὐγενικός πηλὸς πού στὰ χέρια τεχνίτη μπορεί νά γίνῃ ἀγγελος, ἂν ὁ τεχνί-